

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ПРАВОВІ СИСТЕМИ СУЧАСНОСТІ”
(для бакалаврів)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2012

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Підготовлено доцентом кафедри історії та теорії держави і права *С. Д. Владиченко* та кандидатом юридичних наук, доцентом кафедри історії та теорії держави і права *О. С. Дьоміною*

Затверджено на засіданні кафедри історії та теорії держави і права (протокол № 9 від 10.03.09)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Владиченко С. Д., Дьоміна О. С. Навчальна програма дисципліни “Правові системи сучасності” (для бакалаврів). — К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012. — 19 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Правові системи сучасності”, питання до самоконтролю, теми контрольних робіт, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2012
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012

У межах цього курсу розглядається комплекс питань, що стосуються походження й розвитку форм існування, особливостей функціонування таких правових сімей, як романо-германська (континентальна) та англосаксонська (англо-американська), а також правових систем релігійного і традиційного типів.

Курс присвячений порівняльному аналізу основних типів правових систем як особливих культурних утворень, в яких концентруються духовні, економічні, соціальні й політичні аспекти буття сучасної цивілізації.

Виявлення спільних та відмінних рис у правопорядках різних держав світової спільноти дає змогу отримати якнайповніше уявлення про “правову географію” сучасного світу, виявити джерела та тенденції розвитку правових явищ.

Особлива увага при викладанні курсу приділена романо-германській (на прикладі Франції та Німеччини) та англосаксонській (на прикладі Англії та США) правовим традиціям.

Основною **метою** дисципліни є:

- формування у студентів навичок критичного мислення;
- розвиток правової ерудиції;
- розвиток здатності орієнтуватися в сучасній політико-правовій реальності;
- ознайомлення з критеріями класифікації та головними рисами основних правових систем сучасності; особливостями джерел права різних країн; принципами правового аналізу іноземного законодавства.

Завдання дисципліни “Правові системи сучасності” — навчити студентів:

- користуватися понятійним апаратом дисципліни;
- застосовувати на практиці історико-правовий та порівняльно-правовий методи вивчення іноземного права;
- самостійно працювати з нормативно-правовими актами зарубіжних країн.

Курс “Правові системи сучасності” тісно пов'язаний з такими юридичними дисциплінами, як “Теорія держави та права”, “Історія держави і права зарубіжних країн”, “Історія політичних та правових вчень”, “Державне (конституційне) право зарубіжних країн”.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ПРАВОВІ СИСТЕМИ СУЧАСНОСТІ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль I. Характеристика правових систем сучасності
1	Правова система: поняття і структура
2	Класифікація правових систем сучасності
	Змістовий модуль II. Джерела права в основних правових системах сучасності
3	Значення правового звичаю в основних правових системах
4	Роль судової практики в романо-германському, англосаксонському та мусульманському праві
5	Закон як джерело права в основних правових системах
6	Правова доктрина в романо-германському, англосаксонському та мусульманському праві
7	Правові системи, наближені до романо-германської (континентальної) правової сім'ї
8	Релігійні правові системи
9	Традиційні правові системи
10	Типологічні особливості правової системи України
Разом годин: 81	

ЗМІСТ
дисципліни
“ПРАВОВІ СИСТЕМИ СУЧАСНОСТІ”

Змістовий модуль I. Характеристика правових систем сучасності

Тема 1. Правова система: поняття і структура

Поняття “система права” і “правова система”. Структура правової системи та її елементи.

Поняття джерела права. Класифікація джерел права за різними критеріями. Матеріальні, соціальні та інші джерела права.

Поняття та зміст форми права. Класифікація форм права.

Загальне та особливе форм і джерел права. Ототожнення “форми права” і “джерела права” на формально-юридичному рівні.

Література [1–23]

Тема 2. Класифікація правових систем сучасності

Необхідність і важливість класифікації національних правових систем. Критерії класифікації правових систем. Різні підходи до класифікації правових систем (Р. Давид; К. Цвайгерт, Г. Кьотц; М. Глендон, М. Гордон, К. Осаке; Ю. Тихомиров, М. Марченко, А. Саїдов).

Види критеріїв класифікації національних правових систем. Форми (джерела) права як критерій класифікації правових систем. Правова сім'я. Види правових сімей. Основні та “периферійні” правові системи. Відносний характер класифікації національних правових систем. Зближення та уніфікація національних правових систем. Юридичні засоби уніфікації різних правових систем.

Література [3; 5–7; 17; 18]

Змістовий модуль II. Джерела права в основних правових системах сучасності

Тема 3. Значення правового звичаю в основних правових системах

Звичай як джерело права. Місце правового звичаю серед інших джерел романо-германського права. Шляхи легітимації звичаю державою. Звичай на додаток до закону, замість закону, всупереч закону.

Роль звичаю у сучасному англосаксонському праві. Ознаки правового звичаю (за В. Блекстоуном). Види правових звичаїв.

Звичай у сучасному мусульманському праві. Регулятивна роль традицій.

Література [3; 6; 16; 17; 21; 25; 27; 63; 89]

Тема 4. Роль судової практики в романо-германському, англосаксонському та мусульманському праві

Судова практика в романо-германській правовій сім'ї. Особливості правотворчої діяльності судів.

Прецедент як джерело права в англосаксонській правовій сім'ї. Вирішальна роль прецеденту у створенні та функціонуванні права в Англії. Переваги та недоліки прецеденту. Види судових прецедентів: обов'язкові та необов'язкові. Структура судового прецеденту. Принцип обов'язкового дотримання прецедентів. Інститут перегляду (скасування) прецеденту.

Вплив діяльності суддів на процес становлення і розвитку мусульманського права.

Література [3; 5–7; 12; 17; 25; 27; 31; 33; 56; 63; 74; 77; 84; 89; 98]

Тема 5. Закон як джерело права в основних правових системах

Роль закону в романо-германській правовій сім'ї. Нормативно-правові акти та критерії їх класифікації. Роль конституції та конституційних законів у формуванні романо-германського права. Система законодавства. Кодифікація.

Закон як джерело права в англосаксонській сім'ї. Домінуюча роль конституційних законів. Види статутів парламенту. Делеговане законодавство. Переваги та недоліки делегованого законодавства.

Кодифікація і збільшення ролі законодавства в мусульманському праві.

Література [3; 7; 12; 17; 22; 24; 25; 27; 32; 63; 66; 77; 89; 98]

Тема 6. Правова доктрина в романо-германському, англосаксонському та мусульманському праві

Поняття правової доктрини. Її місце в системі джерел романо-германського права. Роль глосаторів та коментаторів у рецепції римського права. Вплив доктрини на законотворчість та правозастосування.

Значення доктрини в англосаксонській правовій сім'ї. Роль праць визначних вчених-правознавців у розвитку загального права. Види правових доктрин в англосаксонському праві.

Роль правової доктрини в мусульманському праві.

Література [3; 7; 12; 17; 22; 24; 25; 63; 77; 89; 98]

Тема 7. Правові системи, наближені до романо-германської (континентальної) правової сім'ї

Особливості скандинавського права, що наближають його до романо-германської правової сім'ї. Система джерел скандинавського

права. Датський та шведський напрямки у розвитку скандинавського права.

Латиноамериканські правові системи. Джерела права в латиноамериканських правових системах. Дуалізм латиноамериканського права. Відмінності латиноамериканських правових систем від романо-германської правової сім'ї.

Особливості японської правової системи, її дуалізм. Поєднання традиційних норм та принципів романо-германського права. Кодифікація японського права XIX–XX століть.

Правові системи соціалістичних країн. Основні джерела соціалістичного права, їх подібність до джерел романо-германського права. Закон у системі джерел соціалістичного права. Взаємозв'язок законів з іншими нормативно-правовими актами.

Література [3; 5–7; 12; 17; 40; 101]

Тема 8. Релігійні правові системи

Багатофункціональний характер релігійних правових систем. Іудейське право. Риси, що відрізняють його від інших релігійних правових систем. Принципи іудейського права: поняття та види. Джерела іудейського права. Особливості взаємодії іудейського релігійного права із сучасним світським правом Ізраїлю.

Загальна характеристика індуського права. Джерела індуського права. Специфіка взаємодії релігійного індуського права із сучасним світським правом Індії. Кодифікація індійського права під впливом англійського права. Рецепція англійського права.

Канонічне право, його джерела. Вплив канонічного права на становлення романо-германського та загального права.

Література [3; 5; 6; 12; 17; 47; 60; 108]

Тема 9. Традиційні правові системи

Правова система Китаю, її особливості. Основні засади китайського права: конфуціанство, легізм. Кодифікація китайського права. Сучасне право Китаю.

Правові системи країн Африки: загальні особливості. Основні джерела права. Вплив європейського права на правові системи країн Африки.

Література [3; 5; 6; 55; 79; 82; 86]

Тема 10. Типологічні особливості правової системи України

Основні риси постсоціалістичних правових систем. Перехідний характер правової системи сучасної України. Особливості нормативно-правових актів. Процес зближення правової системи України з романо-германською правовою сім'єю.

Література [12; 17; 107]

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Основні підходи до класифікації правових систем.
2. Право як унікальне надбання західної цивілізації.
3. Зближення та уніфікація національних правових систем.
4. Головні етапи розвитку романо-германської правової сім'ї.
5. Роль університетів у розвитку романо-германського права.
6. Вплив романо-германського права на розвиток права у світі.
7. Головні етапи становлення та розвитку англосаксонського права.
8. Особливості розвитку загального права у США.
9. Вплив англосаксонського (загального) права на розвиток права у світі.
10. Західна і східна традиції європейського права.
11. Історія виникнення та основні риси мусульманського права.
12. Датський та шведський напрямки у розвитку скандинавського права.
13. Особливості становлення та розвитку правових систем країн Латинської Америки.
14. Вплив європейського права на формування правової системи Японії.
15. Принципи іудейського права: поняття та види.
16. Вплив канонічного права на становлення романо-германського та загального права.
17. Вплив загальносвітових тенденцій правового розвитку на традиційні правові системи.
18. Основні риси постсоціалістичних правових систем.
19. Перехідний характер правової системи сучасної України.
20. Особливості інтеграції правової системи України в романо-германську правову сім'ю.
21. Правові системи соціалістичних країн: загальна характеристика.

22. Загальна характеристика правових систем традиційного типу.
23. Європейські правові традиції: спільні риси англосаксонської та романо-германської правових сімей.
24. Значення правової доктрини в правовій системі України.
25. Роль судової практики в правовій системі України.
26. Рецепція англійського права правовою системою Індії.
27. Взаємодія мусульманського релігійного та сучасного світського права.
28. Основні джерела канонічного права.
29. Виникнення конституційного контролю в США.
30. Загальна характеристика сучасного права Китаю.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Правова система: поняття, риси.
2. Структура правової системи та її елементи.
3. Функції правової системи.
4. Джерела (форми) права: поняття, класифікація.
5. Підходи до класифікації правових систем.
6. Класифікація за Р. Давидом.
7. Класифікація правових систем за К. Цвайгертом та Г. Кьотцом.
8. Західна традиція праворозуміння.
9. Зближення та уніфікація національних правових систем.
10. Правова сім'я: поняття і види.
11. Романо-германська правова сім'я, її сутність та особливості.
12. Етапи розвитку романо-германської правової сім'ї.
13. Роль університетів у розвитку романо-германського права.
14. Романо-германська правова сім'я та римське право.
15. Поділ романо-германського права на публічне та приватне.
16. Право романське та германське: спільні та відмінні риси.
17. Джерела романо-германського права.
18. Роль правового звичаю в романо-германській правовій сім'ї.
19. Значення судової практики в романо-германському праві.
20. Правова доктрина в романо-германській правовій сім'ї.
21. Закон у системі джерел романо-германського права.
22. Система нормативно-правових актів в романо-германському праві.
23. Кодифікація в романо-германському праві.
24. Вплив романо-германського права на розвиток права у світі.

25. Особливості становлення та розвитку англосаксонського права.
26. Джерела англосаксонського права.
27. Роль правового звичаю в англосаксонській правовій сім'ї.
28. Судовий прецедент як основне джерело англосаксонського (англо-американського права).
29. Місце і роль законів у системі джерел англосаксонського (англо-американського) права.
30. Делеговане законодавство в англосаксонському праві.
31. Значення правової доктрини в англосаксонському (англо-американському) праві.
32. Взаємодія закону і прецеденту в правових системах Великої Британії і США.
33. Особливості конституції Великобританії.
34. Принципи верховенства парламенту в праві Великобританії.
35. Особливості розвитку загального права в США.
36. Загальне право та право справедливості в англосаксонському (англо-американському) праві.
37. Конституція США: загальна характеристика.
38. Роль законодавства у правовій системі США.
39. Виникнення конституційного контролю в США.
40. Вплив англосаксонського (загального) права на розвиток права у світі.
41. Європейські правові традиції: спільні риси англосаксонської та романо-германської правових сімей.
42. Західна і східна традиції європейського права.
43. Історія виникнення та основні риси мусульманського права.
44. Коран, суна, іджма, кійас — “чотири корені” мусульманського права.
45. Джерела мусульманського права.
46. Значення правового звичаю в мусульманському праві.
47. Роль правової доктрини в мусульманському праві.
48. Вплив діяльності суддів на процес становлення і розвитку мусульманського права.
49. Кодифікація і зростання ролі законодавства в мусульманському праві.
50. Взаємодія мусульманського релігійного та сучасного світського права.

51. Вплив загальносвітових тенденцій правового розвитку на мусульманське право.
52. Особливості скандинавського права.
53. Система джерел скандинавського права.
54. Датський та шведський напрямки у розвитку скандинавського права.
55. Латиноамериканські правові системи: загальна характеристика.
56. Джерела права в латиноамериканських правових системах.
57. Дуалізм латиноамериканського права.
58. Особливості японської правової системи, її дуалізм.
59. Джерела права в японській правовій системі.
60. Кодифікація японського права XIX—XX століть.
61. Правові системи соціалістичних країн: загальна характеристика.
62. Основні джерела соціалістичного права.
63. Закон у системі джерел соціалістичного права.
64. Релігійні правові системи: загальна характеристика.
65. Іудейське право: основні риси.
66. Принципи іудейського права: поняття та види.
67. Джерела іудейського права.
68. Особливості взаємодії іудейського релігійного права із сучасним світським правом Ізраїлю.
69. Загальна характеристика індуського права.
70. Джерела індуського права.
71. Специфіка взаємодії релігійного індуського права із сучасним світським правом Індії.
72. Рецепція англійського права правовою системою Індії.
73. Канонічне право, його джерела.
74. Вплив римського права на процес розвитку системи канонічного права.
75. Вплив канонічного права на становлення романо-германського та загального права.
76. Загальна характеристика правових систем традиційного типу.
77. Правова система Китаю, її особливості.
78. Основні засади китайського права.
79. Кодифікація китайського права XIX—XX століть.
80. Сучасне право Китаю.
81. Правові системи країн Африки: загальні особливості.

82. Основні джерела права у традиційних правових системах.
83. Вплив загальносвітових тенденцій правового розвитку на традиційні правові системи.
84. Основні риси постсоціалістичних правових систем.
85. Перехідний характер правової системи сучасної України.
86. Конституція України, її юридичні властивості.
87. Основні джерела права в Україні.
88. Роль судової практики в правовій системі України.
89. Правова доктрина у правовій системі України.
90. Процес зближення правової системи України з романо-германською правовою сім'єю.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Алексеев С. С.* Право: азбука — теория — философия: опыт комплексного исследования. — М., 1999.
2. *Алексеев С. С.* Право на пороге нового тысячелетия: Некоторые тенденции мирового правового развития — надежда и драма современной эпохи. — М., 2000.
3. *Бехруз Х.* Введение в сравнительное правоведение. — Одесса, 2002.
4. *Гелей С. Д., Рутар С. М.* Політико-правові системи світу: Навч. посіб. — К., 2006.
5. *Давид Р., Жоффре-Спиннози К.* Основные правовые системы современности. — М., 1999.
6. *Дмитрієв А. І., Шепель А. О.* Порівняльне правознавство: Навч. посіб. — К., 2003.
7. *Журавський В. С., Зайчук О. В., Котиленко О. Л., Оніщенко Н. М.* Правові системи сучасності. Глобалізація. Демократизм. Розвиток. — К., 2003.
8. *Зайчук О. В., Оніщенко Н. М.* Вступ до теорії правових систем. — К., 2006.
9. *Луць Л. А.* Сучасні правові системи світу. — Львів, 2003.
10. *Марченко М. Н.* Источники права. — М., 2005.
11. *Марченко М. Н.* Курс сравнительного правоведения. — М., 2002.
12. *Оборотов Ю. Н.* Традиции и новации в праве. — Одесса, 2001.

13. *Общая теория государства и права.* Академический курс в 2-х т. / Под ред. М. Н. Марченко. — М., 1998.
14. *Оніщенко Н. М.* Правова система: проблеми теорії. — К., 2002.
15. *Осакве К.* Сравнительное правоведение в схемах: Общая и особенная части: Учеб.-практ. пособие. — М., 2000.
16. *Порівняльне правознавство: підручник* / За ред. В. Д. Ткаченка. — К., 2003.
17. *Правовые системы стран мира.* Энциклопедический справочник / Отв. ред. А. Я. Сухарев. — М., 2001.
18. *Проблемы общей теории государства и права: Учеб. для вузов* / Под общ. ред. В. С. Нерсесянца. — М., 1999.
19. *Решетников Ф. М.* Правовые системы стран мира. — М., 1993.
20. *Саидов А. Х.* Сравнительное правоведение (основные правовые системы современности): Учебник / Под ред. В. А. Туманова. — М., 2000.
21. *Савчин М. В.* Порівняльне правознавство. Загальна частина: Навч. посіб. — К., 2005.
22. *Синюков В. Н.* Правовые системы и правовые семьи // Теория государства и права: курс лекций / Под ред. Н. И. Матузова, А. В. Малько. — М., 1999.
23. *Теория государства и права: Учебник* / Под ред. В. М. Корельского и В. Д. Перевалова. — М., 1998.
24. *Теория государства и права: Курс лекций* / Под ред. Н. И. Матузова и А. В. Малько. — М., 1997.
25. *Тихомиров Ю. А.* Курс сравнительного правоведения. — М., 1996.
26. *Тихомиров Ю. А.* Право: нициональное, международное, сравнительное // Государство и право. — 1999. — № 8. — С. 5–12.
27. *Цвайгерт К., Кетц Х.* Введение в сравнительное правоведение в сфере частного права. — М., 1998. — Т. 1: Основы.

Додаткова

28. *Алебастрова И. А.* Основы американского конституционализма. — М., 2001.
29. *Аннерс Э.* История европейского права. — М., 1994.
30. *Арден Ф.* Франция: государственная система. — М., 1994.
31. *Берман Г. Дж.* Западная традиция права: эпоха формирования. — М., 1994.

32. *Бернхем В.* Вступ до права та правової системи США. — К., 1999.
33. *Боботов С. В.* Конституційна юстиція (сравнительный анализ). — М., 1994.
34. *Боботов С. В., Жигачев И. Ю.* Введение в правовую систему США. — М., 1997.
35. *Богдановская И. Ю.* Судейское право и его современная роль // Право и демократия: Межвузовский сб. науч. тр. — М., 1995.
36. *Богдановская И. Ю.* Закон в английском праве. — М., 1987.
37. *Богдановская И. Ю.* Судебный прецедент как категория общего права // Право и политика. — 2002. — № 7 (31). — С. 18–23.
38. *Богдановская И. Ю.* Правовые системы Канады, Австралии и Новой Зеландии: особенности развития // Право и политика. — 2002. — № 8 (31). — С. 21–25.
39. *Бостан С. К., Тимченко С. М.* Державне право зарубіжних країн. — К., 2005.
40. *Вишне夫斯基 А. А.* Каноническое право в Западной Европе. — М., 1994.
41. *Гарнер Д.* Великобритания. Центральное и местное управление — М., 1984.
42. *Георгица А. З.* Конституційно-правові інститути зарубіжних країн. — Чернівці, 1994.
43. *Георгица А. З.* Конституційне право зарубіжних країн. — Тернопіль, 2003.
44. *Горохов С.* Индуизм, общество, государство // Азия и Африка сегодня. — 1999. — № 12 (509). — С. 13–19.
45. *Денисов В. Н.* Системы права развивающихся стран. — К., 1978.
46. *Евдокимов В. Б.* Местные органы власти в зарубежных странах. — Екатеринбург, 1997.
47. *Жалинский А., Рерихт А.* Введение в немецкое право. — М., 2001.
48. *Жданов Н. В.* Исламская концепция и миропорядок. — М., 1991.
49. *Избирательные системы стран мира. Формирование парламентов, выборы президентов /*Под ред. П. И. Савицкого. — Екатеринбург, 1993.
50. *Избирательные системы стран мира. Формирование парламентов. Выборы президентов /* Отв. ред. П. И. Савицкий. — Екатеринбург, 1999.
51. *Ислам.* Краткий справочник. — М., 1983.
52. *Испания.* Конституция и законодательные акты. — М., 1982.
53. *История государства и права зарубежных стран /* Под общ. ред. Н. А. Крашенинниковой и О. А. Жидкова. — М., 1999.
54. *Карри Дэвид П.* Конституція Сполучених Штатів Америки / Пер. з англ. О. М. Мокровольського. — К., 1993.
55. *Конституции государств Европейского Союза.* — М., 1999.
56. *Конституции зарубежных государств.* — М., 1996.
57. *Конституционное право зарубежных стран /* Под ред. М. В. Баглая, Ю. Н. Лейбо, Л. М. Энтина. — М., 2005.
58. *Конституционное (государственное) право зарубежных стран /* Под ред. Б. А. Страшуна. — М., 2005. — Т. 1–2.
59. *Крашенинникова Н. А.* Индусское право. История и современность. — М., 1982.
60. *Кросс Р.* Прецедент в английском праве. — М., 1985.
61. *Крутоголов М. А.* Парламент Франции. — М., 1988.
62. *Крутоголов М. А.* Президент Французской Республики. Правовое положение. — М., 1980.
63. *Кудрявцев М. К.* Кастовая система в Индии. — М., 1992.
64. *Кузнецов В.* Религия в обществе и государстве // Азия и Африка сегодня. — 2001. — № 6. — С. 13–20.
65. *Лафитский В. И.* Основы конституционного строя США. — М., 1998.
66. *Лісничий В. В.* Політичні та адміністративні системи зарубіжних країн. — К., 2004.
67. *Лубський В. І., Борис В. Д.* Мусульманське право. — К., 1997.
68. *Лузин В.* Место и роль конституционного соглашения в системе источников права Англии // Правоведение. — 1999. — № 2. — С. 103–106.
69. *Луць Л. А.* Європейські міждержавні правові системи та проблеми інтеграції з ними правової системи України. — К., 2003.
70. *Марченко М. Н.* Вторичные источники романо-германского права // Вестник МГУ. — Серия 11. Право. — 2000. — № 4. — С. 52–63.
71. *Марченко М. Н.* Закон в системе источников романо-германского права // Вестник МГУ. — Серия 11. Право. — 2000. — № 3. — С. 33–43.

72. *Марченко М. Н.* Источники романо-германского права: понятие, виды, классификация // Вестник МГУ. — Серия 11. Право. — 2000. — № 2. — С. 14–28.
73. *Марченко М. Н.* Отличительные особенности романо-германского права // Вестник МГУ. — Серия 11. Право. — 2000. — № 1. — С. 26–42.
74. *Медушевский А. Н.* Сравнительное конституционное право и политические институты: Курс лекций. — М., 2002.
75. *Мишин А. А.* Принцип разделения властей в конституционном механизме США. — М., 1984.
76. *Овсепян Ж. И.* Судебный конституционный контроль в зарубежных странах. — Ростов н/Д, 1992.
77. *Оборотов Ю. Н.* Общеправовое развитие и евразийская правовая семья // Философия права. — 2001. — № 1. — С. 71–74.
78. *Осакве К.* Типология современного российского права на фоне правовой карты мира // Государство и право. — 2001. — № 4. — С. 12–22.
79. *Подольская Н. А.* Прецедент как источник права в романо-германской правовой семье // Вестник МГУ. — Серия 11. Право. — 1999. — № 6. — С. 80–88.
80. *Романов А. К.* Правовая система Англии: Учеб. пособие. — М. 2000.
81. *Рулан Н.* Юридическая антропология / Пер. с фр.; Отв. ред. В. С. Нерсисянц. — М., 2000.
82. *Саидов А. Х.* Основы мусульманского права: Курс лекций. — Ташкент, 1995.
83. *Сахаров Н. А.* Институт президентства в современном мире. — М., 1994.
84. *Синицына И. Е.* Обычай и обычное право в современной Африке. История изучения, кодексы обычного права. — М., 1978.
85. *Синюков В. Н.* Российская правовая семья: Введение в общую теорию. — Саратов, 1994.
86. *Современные зарубежные конституции.* — М., 1991–1992.
87. *Современное право КНР.* — М., 1985.
88. *Соединенные Штаты Америки.* Конституция и законодательные акты. — М., 1993.
89. *Судебная практика как источник права.* — М., 2000.
90. *Судебные системы западных государств.* — М., 1991.
91. *Сунатаев М. А.* Право в современной Африке (основные черты и тенденции развития). — М., 1989.
92. *Сунатаев М. А.* Право в странах Восточной Африки. — М., 1984.
93. *Сурилов А. А.* Теория государства и права: Учеб. пособие. — К.: Одесса, 1989.
94. *Сюкияйнен Л. Р.* Мусульманское право. Вопросы теории и практики. — М., 1986.
95. *Сюкияйнен Л. Р.* Шариат и мусульманско-правовая культура. — М., 1997.
96. *Урьяс Ю. П.* Механизм государственной власти ФРГ. — М., 1988.
97. *Федеративная Республика Германия.* Конституция и законодательные акты. — М., 1991.
98. *Фомичев А. В.* Основы конституционного права США. — СПб., 2005.
99. *Французская Республика.* Конституция и законодательные акты. — М., 1989.
100. *Фридман Л.* Введение в американское право. — М., 1993.
101. *Харитонов Е. О.* Рецепция римского частного права. — Одесса, 1996.
102. *Харитонова О. I., Харитонов Е. О.* Порівняльне право Європи: Основи порівняльного правознавства. Європейські традиції. — Х., 2002.
103. *Хайдарова М. С.* Основные направления и школы мусульманского права // Мусульманское право. — М., 1984. — С. 38–48.
104. *Хачим Ф. И.* Вопросы государства и права в идеологии исламского фундаментализма // Правоведение. — 2000. — № 1 (228). — С. 20–27.
105. *Хессе К.* Основы конституционного права ФРГ. — М., 1981.
106. *Цунзо Инако.* Современное право Японии. — М., 1981.
107. *Чиркин В. Е.* Элементы сравнительного государствоведения. — М., 1994.
108. *Чиркин В. Е.* Государствоведение: Учебник. — М., 1999.
109. *Чиркин В. Е.* Мусульманская концепция права // Мусульманское право (структура и современные институты). — М., 1984. — С. 3–12.
110. *Шаповал В. М.* Конституційне право зарубіжних країн. — К., 2001.

111. *Шаповал В. М.* Конституційні системи зарубіжних країн. — К., 1992.
112. *Шаповал В. М.* Основний закон України у світовому конституційному вимірі // *Право України.* — 2002. — № 2. — С. 10–18.
113. *Элон М.* Еврейское право: Пер. с иврита / Под общ. ред. И. Ю. Козлихина. — СПб., 2002.
114. *Юдовская А. Я.* Эволюция права в государствах Европы и Америки. — СПб.; М., 1996.
115. *Явич Л. С.* Сущность права. — Л., 1985.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Правові системи сучасності”	4
Зміст дисципліни “Правові системи сучасності”	4
Теми контрольних робіт	8
Питання для самоконтролю.....	9
Список літератури.....	12

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
 Редактор *М. В. Дроздецька*
 Комп’ютерне верстання *К. І. Мельник*

Зам. № ВКЦ-4660

Формат 60 84/16. Папір офсетний.
 Друк ротатійний трафаретний.

Ум. друк. арк. 1,10. Обл.-вид. арк. 0,66. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
 03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
 03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
 суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*